

MUZEJS SABIEDRĪBAI: GABROVAS NACIONĀLĀ IZGLĪTĪBAS MUZEJA PIEREDZE

Museum for society: experience of National Museum of Education in Gabrovo

Rita Burceva

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, e-pasts: Rita.Burceva@ru.lv

Maija Karagjozova (Мая Карагъозова)

Nacionālais izglītības muzejs, Gabrova / Museum of Education, Gabrovo
e-mail: nmopr@abv.bg

Daša Nedkova (Даша Недкова)

Nacionālais izglītības muzejs, Gabrova / Museum of Education, Gabrovo
e-mail: nmopr@abv.bg

Abstract. *The direct didactic interpretation of the educational activity of museums has exhausted itself, therefore these cultural institutions should turn to more current methods of promotion of material and non-material heritage along with the tradition forms of activity. The purpose of the research is to establish and analyse the possibilities of museums in terms of public education, making use of the modern technologies. Methods: theoretical literature analysis, collaborative field research, case analysis.*

The National Museum of Education of Bulgaria in Gabrovo is famous for its artefacts, which characterise the historical development of education in Bulgaria since the 9th century. Therefore this museum is unique in Europe. As a result of the digitization of the museum's collection it can offer extensive information opportunities and tools to the visitors and users of the museum. According to the legislative changes of 2016, the functions of the National Museum of Education are also expanded, and it becomes a special link of support in the education system of Bulgaria, developing the Centre for Study Visualisation. An innovative element of the museum's activity is the professional development and dissemination of study visualisation for the purpose of enriching the choice of teaching aids (education films, multimedia presentations, tables and schemes, exhibitions) for use in the study process at general education establishments. The development of such planned, coordinated, state financed and corresponding to the demand study visualisations is an example of good practice of the contribution of the National Museum of Education in public education and it creates bases for adopting the positive experience in other countries.

Keywords: *contributing of museum in public education, experience, National museum of Education in Gabrovo, society.*

Ievads

Muzeja vēsturiskās veidošanās un attīstības gaitā ir konceptuāli mainījusies gan izpratne par to kā kultūras iestādi, gan arī pati muzeju pastāvēšanas filosofija. Ja muzeju idejas veidošanās pirmsākumos to apmeklējums bija iespējams tikai atsevišķiem, īpaši izredzētiem interesentiem, sabiedrības elitei, tad ar laiku tie kļuva publiski pieejamāki un nostiprinājās to kultūrizglītojošā nozīme. Muzejos esošie autentiskie priekšmeti un citas vēstures liecības veido savdabīgu un nozīmīgu kultūras komponentu, bez kura nav iedomājama sabiedrības vispārējās kultūras pilnveide. Mūsdienmu muzeji sevi pozicionē kā vērtībizglītības instrumentu un vienlaikus arī vidi cilvēka personības attīstībai. Kulturologs A. Kravčenko uzsver, ka, pateicoties rūpīgajai un sistēmiskajai priekšmetu atlases, uzglabāšanas un eksponēšanas praksei, muzejs būtu jāuztver kā kultūrvides etalons (Кравченко, 2003: 163). Tomēr kultūrvides radīšana un uzturēšana īpašās iestādēs pati par sevi vēl nenozīmē tūlītēju sabiedrības izglītošanos, un šajā ziņā ir svarīgi prast darīt zināmu muzeja potenciālu, izmantojot komunikāciju kā pedagoģisku līdzekli.

Muzejpedagoģija ir zinātnes nozare, kas “pēta muzeja komunikācijas formas un līdzekļus kultūras pieredzes nodošanai un uztveršanai muzeja vidē no pedagoģijas viedokļa.

Muzejpedagoģijas pētījumu priekšmets saistīts ar muzeja izglītojošas un audzinošas iedarbības saturu, formu un metožu problemātiku.” (Кръстева, 2003: 196). Savukārt muzejpedagoģs ir “persona, kas profesionāli nodarbojas ar izglītošanas un audzināšanas darbu muzejā”. (Кръстева, 2003: 191).

Kultūras kā sociāla fenomena pamatā ir dabaszinātniskais un kultūrvēsturiskais mantojums, kas pastāv artefaktu, tradīciju, notikumu, dabas vērtību, rituālu savstarpējā saistībā. Katrā atsevišķā muzejā esošā specifiskā priekšmetu kolekcija nosaka tā vēstījuma saturisko bāzi, taču komunikācijas kvalitāti, kas iespējama, izmantojot šo artefaktu kopumu, determinē arī citu resursu (finanšu un tehniskie, personāla profesionālā kvalifikācija, iestādes vadības vīzija par prioritātēm un vērtību izpratne) kapacitāte. Aizvien vairāk muzeju savā darbā ievieš novitātes, kas saistās ar IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģiju) izmantojumu, jo tā ļauj muzeja kolekcijas izmantot ne tikai klātienē, bet arī attālināti un atkārtoti, pastiprinot šāda sabiedrības, bet īpaši – skolu jaunatnes, izglītošanas veida nozīmi ilgtermiņā.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, raksturot un analizēt specializēta nacionāla muzeja iespējas sabiedrības izglītošanas jomā, izmantojot mūsdienīgas tehnoloģijas. Metodes: teorētiskās literatūras analīze, līdzdalīgs lauka pētījums, gadījuma (Nacionālais Izglītības muzejs Gabrovā (Bulgārijas Republika)) analīze.

Muzejs sabiedrības izglītošanā: teorētiskie aspekti

Kultūras mantojuma un iepriekšējo paaudžu dzīves pieredzes un vērtību saglabāšana ir liela atbildība, ko uzņemas muzeji, un lielākajos no tiem ir speciālas darbnīcas un laboratorijas, kur var notikt pilnvērtīga muzeja priekšmetu konservācija un restaurācija, izmantojot mūsdienu zinātnes sasniegumus un modernākās tehnoloģijas. Tomēr būtiskākā muzeju funkcija ir darīt zināmas un pieejamas šīs vērtības sabiedrībai. Muzeju izglītojošās darbības tiešs didaktisks traktējums ir sevi izsmēlis un novecojis, tādēļ šīm kultūras iestādēm jāpievēršas mūsdienīgākām formām un metodēm savu funkciju veikšanā, domājot par pastāvēšanas ilgtspēju un maksimālu devumu sabiedrībai. Teorētiskās literatūras analīzes rezultātā iespējams formulēt vairākus problēmjautājumus, kas saistās ar muzeju iespējām ietekmēt sabiedrības atsevišķo indivīdu izpratni aksioloģiskā kontekstā un bagātināt viņu personisko pieredzi.

Dažkārt muzeju ekspozīcijās redzamajām kolekcijām ir fragmentārs, eklektisks raksturs, un tās ne vienmēr spēj radīt vispusīgu izpratni par apkopoto priekšmetu dziļāku kultūrvēsturisko jēgu, kā arī saiknēm un ietekmi citās jomās. Netiek apstrīdēts muzeja izglītojošais potenciāls, taču muzeologu profesionālajā vidē nav vienota viedokļa par to, kāda veida muzeji būtu jāatzīst par optimālo variantu – specializētie vai starpnozaru. Jebkurā gadījumā muzejam ir jāveic divas pamatfunkcijas: saglabāšana / dokumentēšana un līdzdalība sabiedrības sociokultūras procesos. Par samērā novecojušu tiek uzskatīts muzeju dalījums pēc četrām specializācijām (mākslas, vēstures, dabaszinātņu un tehniskie), kā tas minēts, piemēram, S. Nedkova pētījumos (Недков, 1998: 15). Muzeji mēdz būt ne tikai šauri specializēti, bet arī starpdisciplināri vai reģionāli orientēti, un centieni saglabāt vietējo kultūrvēsturisko mantojumu ir ārpus galvaspilsētas esošo muzeju tipiska iezīme. Muzeju daudzšķautņaino darbību raksturo “starppersonu, starppaaudžu un starpetniskas komunikācijas vide” (Кръстева, 2001: 99). Šī atziņa ir būtiska, plānojot muzeja aktivitātes sabiedrības izglītošanas jomā.

Muzejā autentiskais priekšmets nonāk pēc rūpīgas izvērtēšanas, un nākamais uzdevums ir tā zinātniska izpēte, reprezentatīvās informācijas ieguve un klasifikācija. Tieši informācijas patiesums ir viens no muzeja darbības kvalitātes kritērijiem, kas nav savienojams ar pārāk brīvu, nepamatotu un pat diletantisku faktu interpretāciju (t.s. “muzeja priekšmeta stāstu”) saskarsmē ar apmeklētājiem. Ilgtermiņā tas var traucēt muzejā gūtos iespaidus, emocionālo iesaisti un informāciju uztvert kā pilnvērtīgu un jēgpilnu mūžizglītības vai ikdienas mācīšanās daļu.

Pēdējās desmitgadēs dažādu profilu muzejos aktualizējusies tendence klasiskās ekspozīcijas papildināt ar atraktivitātes elementiem. Telpiskais noformējums un priekšmetu mērķtiecīgs izvietojums, pārdomāts skaņu fons un speciāls apgaismojums palīdz atklāt izstāžu koncepciju un eksponātu semantiku. Izglītība muzejā ietver sevī artefaktu eksponēšanu un

interpretāciju visdažādākajos veidos, speciālas izglītības programmas, seminārus un citas aktivitātes muzeja telpās un ārpus tām, informācijas un uzziņu pakalpojumus, kā arī citas darbības un kontaktus ar mērķauditoriju plašā amplitūdā no individuālas saskarsmes līdz sadarbībai ar masu medijiem. (Борисова, 2008: 92).

Aktualizējot jēdzienu “nacionālais muzejs”, vairāki bulgāru zinātnieki nonāk pie vienotas izpratnes definējumā:

- 1) muzejs – zinātniskais centrs kādā noteiktā profilā;
- 2) muzejs, kas veic administratīvās un zinātniski metodiskās vadības funkciju attiecībā pret līdzīga profila iestādēm vai filiālēm;
- 3) muzejs, kas veic administratīvās un zinātniski metodiskās vadības funkciju attiecībā pret dažāda profila iestāžu apvienībām un to filiālēm. (Кръстева, 2003: 201; Прокопов, 2006: 134).

Mūsdienīgi organizēts darbs muzejā nozīmē paredzēt un radīt vidi, kurā apmeklētāji var izpaust savu radošumu, demonstrēt esošo pieredzi un uzkrāt jaunu. No muzeja tiek gaidīta daudzveidība un pašvirzītas pētniecības iespēja, interesantas situācijas, kas rosina zinātkāri, iespēja redzēt savas darbības rezultātus, sevišķi strādājot ar bērnu auditoriju (Кръстева, 2016: 151). Tradicionāli izmantojamie paņēmieni apmeklētāju izglītojošas, iekļaujošas un radošas darbības veicināšanai ir refleksijas jeb atsauksmes veidošana, jaunu jēdzienu un to skaidrojumu apguve un izmantojums runā, veselā un daļu identificēšana un atrašana objektā, salīdzināšana, spēles, viktorīna, sacensības. Inovatīvie un aktīvāk ieviešamie paņēmieni ir radošās, lomu spēles un teatralizācija (arī ar pārgērbšanos), līdzpārdzīvojuma un līdzdalības efekta radīšana (īpaši darbā ar bērnu mērķauditoriju), nestandarta radošie uzdevumi un jautājumi, praktiska darbošanās ar materiāliem kultūrvides kontekstā, konstruēšanas uzdevumi un modeļu veidošana (Burceva, 2012: 145).

Muzeja un skolas sadarbība lielākoties pastāv kā muzeja palīdzība skolotājam, kas organizējama dažādos veidos: mācību vides maiņa, lai uzturētu bērnu interesi, piemēroti apstākļi vēstures, ģeogrāfijas, sociālo zinību, vizuālās mākslas, audzinātāja stundu vadīšanai, iespēja apskatīt un praktiski lietot autentiskus priekšmetus, speciāli sagatavots emocionālais fons zināšanu, izpratnes un attieksmju apguves procesā. Būtiska nozīme ir apmeklētāju iespējai uztvert piedāvāto informāciju, izmantojot dažādus kanālus: redzi, dzirdi, tausti. “Muzeja apmeklējumu personiski emocionālāku padara tā atbilstība ekspektācijām (ko esmu plānojis un vēlējies iegūt, redzēt, saprast, uzzināt un vai es to sasniedzu?), kas ikvienam cilvēkam ir individuālas, un piedāvājuma novitāte, kas arī katram būs vērtējama atkarībā no jau esošo zināšanu bāzes, vispārējās erudīcijas, izziņas vai hedoniskajām interesēm un iepriekšējās pieredzes. Šajā ziņā apmeklētāja viedoklis var būt pilnīgi individuāls un var atšķirties no citu cilvēku vērtējuma, kas būs saņēmuši identisku tūrisma produktu.” (Burceva, 2015: 19).

Mūsdienu komunikāciju tehnoloģijas rada un nostiprina muzeju fondu „paralelizācijas tendenci” (Кръстева, 2003: 232), tādējādi nodrošinot tiem piekļuvi, bet vienlaikus rada arī jaunas problēmas, piemēram, saistībā ar autortiesībām. Pastāvot iespējai saglabāt muzeja priekšmetus uz cita nesēja, dodot pilnīgu tā aprakstu, iespējams apmierināt interesentu vajadzības pēc specifiskas informācijas un veicināt kultūras mantojuma, kā vispārcilvēciskas vērtības pieejamību. Šajā ziņā mērķtiecīgas un efektīvas būtu atsevišķu muzeju fondu vai to daļu tematiski vienotas un uz autentisku priekšmetu izmantojumu savā vēstījumā orientētas vizualizācijas, ko skolotājs varētu integrēt mācību procesā kā pamatsaturu vai papildus izmantojamu informācijas avotu skolēniem dažādu tēmu apgūvē.

Modernās tendences muzeju komunikācijas attīstībā pasaulē saistās arī ar sociālo mediju izmantojumu muzejpedagoģijā, izglītības programmu pārveidi un adaptāciju, izmantojot IKT, mobilo aplikāciju lietošanu utt. (Christidou, 2014: 1).

Gabrovas Nacionālā Izglītības muzeja pieredze

Tendenci, kas apliecina muzeju tuvināšanos sabiedrībai, uzskatāmi ilustrē Bulgārijas Nacionālā Izglītības muzeja darbība, kas apvieno sevī gan jau tradicionālas un pārbaudītas formas, gan tādas, kas ir jaunas un mērķtiecīgi attīstāmas.

Nacionālais Izglītības muzejs ieņem noteiktu nišu Bulgārijas sociokultūras telpā: tas darbojas Bulgārijas Izglītības un zinātnes ministrijas pakļautībā un faktiski ir nozīmīgs šī profila zinātniskās pētniecības centrs valstī. Vienlaikus tas ir vienīgais Nacionālais muzejs starp līdzīga profila kultūras iestādēm Bulgārijā. Muzeja ekspozīcija ievērojama ar to, ka te atrodas artefakti, kas raksturo izglītības attīstību un vēsturi Bulgārijā kopš IX gadsimta, līdz ar to šis muzejs uzskatāms par unikālu visā Eiropā.

Analizējot reglamentējošos dokumentus, var konstatēt, ka Izglītības muzejs pēc savas tematikas uzskatāms par specializēto, bet pēc aptvertās teritorijas – par nacionālo. Muzeja statuss, mērķis, uzdevumi, struktūra un darbības nosacījumi nostiprināti Bulgārijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas 2012. gadā izdotajos noteikumos. Līdztekus citām muzejiem raksturīgām funkcijām, tam ir deleģēts uzdevums uzturēt bulgāru skolu un citu izglītības iestāžu publisko datubāzi. (Правилник за устройството и дейността на Национален музей на образованието – гр. Габрово, 2012: 1-3).

Lēmumu izveidot šādu muzeju pieņēma Bulgārijas valdība 1973. gadā, un tas tika izvietots pirmās bulgāru nacionālās skolas (Vasila Aprilova ģimnāzijas) ēkā, ko arī zināmā mērā var uzskatīt par likumsakarību. Kopš 1979. gada pati ēka pasludināta par kultūras pieminekli. Pašlaik šī skola un muzejs apdzīvo vienu ēku, veidojot unikālu kompleksu, kas aptver gan vēsturi, gan mūsdienas (muzejs un prestižākā Gabrovas izglītības iestāde – Valsts Vasila Aprilova ģimnāzija).

Sākotnējās muzeja izveides idejas autors ir zinātnieks un sabiedriskais darbinieks profesors Ivans Šismanovs. Jau 1905. gadā Sofijā tika atklāts Skolu muzejs, ko veidoja trīs nodaļas: vēstures (lai uzglabātu ar izglītības attīstību saistītos dokumentus), mūsdienu (mācību grāmatu un palīglīdzekļu kolekcija) un pedagoģiskās literatūras nodaļa. Daļa šo savāktu materiālu atrodama tagadējā Nacionālā Izglītības muzeja fondos. Fondu saturs un mūsdienu sabiedrības reālijas nosaka muzeja kā kultūras iestādes iestādes misiju: „kultūras mantojuma, kas saistīts ar Bulgārijas izglītības attīstību, vākšana, izpēte, eksponēšana un popularizēšana” (Карагъзова М., 2004: 1). Muzeja fondos glabāšanā esošās 60000 dažādo autentisko priekšmetu vienības ir būtisks kolekcijas pilnīguma rādītājs. Muzeja īpašumā ir vērtīgi Gabrovas skolu bibliotēku izdevumi, bulgāru nacionālās skolas attīstības atbalstītāja un sabiedriskā darbinieka Vasila Aprilova personīgā bibliotēka, ko veido 223 vienības, no tām daudzas ir bibliogrāfiskie retumi. Vecākā grāmata ir 1551. gadā izdotā Homēra „Odiseja”. Muzeja krajumā ir vērtīga dažādu mācību priekšmetu grāmatu kolekcija no bulgāru Atmodas laikiem (XVIII-XIX gs.) līdz mūsdienām, izglītību reglamentējošo dokumentu oriģināli, skolu karogi un zīmogi, dokumentu par izglītības iestādes absolvēšanu (apliecību un diplomu) paraugi, skolēnu formas tērpi utt. Specializētajā muzeja bibliotēkā ir vairāk nekā 30000 izdevumu pedagoģiskās, vēsturiskās, uzzīņu literatūras, retas un unikālas grāmatas un enciklopēdijas. (Тихова, 2016: 8).

Ekspozīciju zālē un fondos atrodas dažādi tehniskie mācību līdzekļi, ko skolotāji izmantojuši savā darbā galvenokārt dabaszinībās XX gs. un vēl agrāk. Apmeklētāju interesi raisa, piemēram, telūrijs (skat. 1. att.) – ierīce, ar ko demonstrē Zemes un Mēness, un riņķošanu ap Sauli. Gan šī, gan citas ierīces joprojām ir labā tehniskā stāvoklī.

Skolotāji saņem metodisko palīdzību un ieteikumus muzeja ekspozīcijās un arhīva fondos esošo materiālu izmantošanai mācību procesā.

1. attēls. Ierīce debess ķermeņu demonstrēšanai. Foto: E. Mihovs.

Atšķirībā no Latvijā ierastās prakses par vienu no muzeja darbības efektivitātes nozīmīgākajiem rādītājiem uzskatīt apmeklētāju skaita pieaugumu, šāda mehāniska interesentu daudzuma dinamika Nacionālajā Izglītības muzejā Bulgārijā nav aktuāla (skat. 1. tabulu).

1.tabula

Muzeja apmeklētāju skaita dinamika

Gads	Apmeklētāju skaits	Novadīto nodarbību skaits
2010	7708	275 (9 no tām – svešvalodās)
2011	9385	555 (7 no tām – svešvalodās)
2012	7494	321 (23 no tām – svešvalodās)
2013	7908	317 (22 no tām – svešvalodās)
2014	10515	328 (13 no tām – svešvalodās)
2015	8285	319 (9 no tām – svešvalodās)

2016. gada pirmajā pusgadā par 1200 personām ir palielinājies apmeklētāju skaits, un kopā muzeju ir apmeklējuši 9500 cilvēki (no tiem 8000 – skolēni) (Карагџозова, 2016: 8). Muzejā regulāri tiek analizētas apmeklētāju vēlmes un gūtie iespaidi, viņu priekšlikumi un iespējamie uzlabojumi tiek apspriesti dažādos līmeņos, sekojot teorijas un prakses novitātēm muzeju darbā Bulgārijā un Eiropā. Darba standartu uzlabošanas nolūkā tiek analizētas apmeklētāju atsauksmes par redzēto un piedzīvoto. Lai gan ir saņemts identisks tūrisma produkts, apmeklētāju viedokļi un iespaids par muzeju var būt atšķirīgi, jo cilvēkiem ir individuāla pieredze noteiktos jautājumos, atšķirīgas ekspektācijas un iepriekšējā informācija par konkrēto muzeju un tā ekspozīciju.

Bulgārijas Nacionālā izglītības muzeja potenciāls ir veiksmīgi izmantojams komunikācijā ar dažādu vecumu, sociālo statusu, interešu mērķauditoriju. Pakāpeniski ieviestas un realizētas dažādas radošās darbības, hobiju un iepriekš nezināmu jautājumu izpētes nodarbības. Muzeja centieni ir vērsti arī uz piedāvājuma pilnveidi cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.

Kopiespaidu par Nacionālo Izglītības muzeju pastiprina atrašanās vienotā ēku kompleksā ar Vasila Aprilova ģimnāziju un šīs izglītības iestādes vizuālā profila izmantojums muzeja logo un citā simboliskā (zīmogā, muzeja izdotajā literatūrā u.tml.). Dažādām mērķauditorijām (skolēniem, studentiem, bērniem, pieaugušo ekskursantu grupām, noteiktu nozaru speciālistiem, ārzemniekiem) paredzētas atšķirīgas informācijas un muzeja artefaktu interpretācijas formas, t.sk., lietojot IKT.

Bulgārijā vēsturiski pirmais organizētās mācīšanās veids bija tā saucamās “celles skolas”, kad garīdznieka vai amata meistara vadībā zeļļi apguva lasīšanas pamatus un rakstītprasmi. Vienā no muzeja telpām atveidota šāda “celles skola”, taču tās loma nav statiska. Nepārveidojot interjeru, te tiek vadītas dažādas darbnīcas: baltas un sarkanas dzijas lellītes pavasara svētkos 1. martā (“мартеничка”), trauciņi un citi priekšmeti no žāvētām kukurūzas lapām (skat. 2. att.)

u.tml. No vienas puses, šādā veidā tiek popularizētas nacionālās tradīcijas un amatu prasmes, no otras puses – apmeklētāji iesaistās praktiskā darbībā, paplašinot savu personisko kultūras dzīves pieredzi.

2. attēls. Radošā darbnīca muzejā. Foto: E. Mihovs.

Vēlama un plānota ir sabiedrības iesaistīšanās muzeja ikdienā: V. Aprilova ģimnāzijas skolēnu prakses un brīvprātīgais darbs, sadarbība ar sieviešu labdarības organizāciju “Mātes rūpes” (Дружество „Майчина грижа”), labdarības tirdziņi Ziemassvētkos, aktīva īslaicīgo izstāžu veidošana, kad savas unikālās kolekcijas apskatei piedāvā Gabrovas vietējie iedzīvotāji, gadskārtu un bulgāru tautai vēsturiski nozīmīgi svētki un pasākumi muzejā, muzejpedagoģiskās programmas dažādām skolēnu vecuma grupām (Национален музей на образованието, 2016), īpaši sertifikāti autentisko priekšmetu dāvinātājiem un ieraksti “Zelta grāmatā”, regulāras tikšanās ar žurnālistiem, lai informētu sabiedrību par svarīgiem pasākumiem un aicinātu apmeklēt muzeju.

Bulgārijas Nacionālais izglītības muzejs nav pašmērķīgi orientēts uz kolekciju papildināšanu, bet gan, ņemot vērā nākotnes vīziju, darbību koncentrē uz jaunas kultūrizglītības vides veidošanu. Muzejs stimulē sadarbību ar pedagogiem, piedāvājot izglītības saturu un ieviešot interesantas darba formas ar bērniem, skolēniem un studentiem. Par īpaši rezultatīvu var uzskatīt sadarbību ar iestādēm, kur uzturas bez vecāku apgādības palikušie bērni. Vairāku gadu laikā aprobētas un aktīvi izmantotas programmas šo bērnu adaptācijai sociālajā vidē.

Nacionālā Izglītības muzeja darbinieki katru gadu piedalās zinātniski praktiskās konferencēs un pieredzes apmaiņas sesijās, informējot par jauninājumiem un paplašinot savu profesionālo kompetenci. Nostiprinājusies arī prakse veidot publikācijas specializētos periodiskajos izdevumos, uzzīņu krājumos, katalogos un ceļvežos par dažādiem tematiem.

Muzejs ir nodibinājis lietišķus kontaktus ar līdzīgām iestādēm ārzemēs – Polijā, Ungārijā, Francijā, Grieķijā, Tanzānijā un citās valstīs. Tādā veidā ir iespēja noslēgt līgumus par starptautisku sadarbību, specializētas informācijas apmaiņu, līdzdalību starptautiskās iniciatīvās.

Muzeja novitātes tiek atspoguļotas sociālajos tīklos dažādās domubiedru grupās. Visi materiāli, kas muzejā radīti, gatavojot pasākumus, plānojot ekspozīcijas un izstādes, tiek uzkrāti īpašā zinātniskajā arhīvā.

Muzeja krājuma digitalizācijas rezultātā iespējams piedāvāt plašākas informatīvās iespējas un rīkus muzeja apmeklētājiem un lietotājiem. Nacionālā Izglītības muzeja darbību reglamentējošajos dokumentos ir paredzēts, ka tas izstrādā un izplata multimediju produktus, kas tematiski ir saistīti ar nacionālo kultūras mantojumu, veicina ar izglītības attīstību un atsevišķu skolu vēsturi saistītus pētījumus, palīdz bagātināt izglītības iestāžu muzeju fondus ar jauniem autentiskiem priekšmetiem, atbalsta izglītības tradīciju saglabāšanu un stiprināšanu bulgāru skolās ārzemēs (Правилник за устройството и дейността на Национален музей на образованието – гр. Габрово, 2012: 1-3).

Sakarā ar jaunā “Pirmsskolas un skolas izglītības likuma” stāšanos spēkā 2016. gada 1. augustā paplašinās arī Nacionālā izglītības muzeja funkcijas – tas kļūst par speciālu atbalsta

posmu Bulgārijas izglītības sistēmā, veidojot Mācību vizualizāciju centru. Jaunākais elements muzeja darbībā būs mācību vizualizāciju profesionāla veidošana un izplatīšana ar mērķi paplašināt mācību palīg līdzekļu klāstu (izglītojošas filmas, multimediju prezentācijas, tabulas un shēmas, izstādes) izmantošanai vispārējās izglītības iestādēs. Plānotas vairākas atšķirīgas mācību palīg līdzekļu formas: vesela mācību stunda par kādu konkrētu tematu, stundas fragments vai tikai palīg līdzeklis jaunas, vēl nezināmas informācijas noskaidrošanai. Šādu filmu veidošanas pieredze muzejā jau ir, taču šajā gadījumā, veidojot specializētu centru, jāveic izmaiņas muzeja nolikumā, paredzot paplašināt darbinieku skaitu un sadalot pienākumus (scenārists, muzejpedagogs, videorežisors, fotogrāfs u.tml.).

Secinājumi

Veicot teorētiskās literatūras analīzi, saistot nozīmīgākās atziņas ar tiešiem novērojumiem lauka pētījumā, apkopojot muzeja darbinieku praktisko pieredzi, var formulēt vairākus būtiskus aspektus, kas ļauj vērtēt Nacionālā Izglītības muzeja lomu un devumu sabiedrības izglītošanā: muzeja komunikācijas kvalitāte, kā informācijas patiesuma garants, atraktivitātes elementi un izglītības vides maiņas iespējas piedāvājumā, muzeja, kā metodiskā centra nozīme tā funkcionalitātē.

Inovātīvs elements muzeja darbībā ir mācību vizualizāciju profesionāla veidošana un izplatīšana ar mērķi bagātināt izglītības palīg līdzekļu klāstu (izglītojošas filmas, multimediju prezentācijas, tabulas un shēmas, izstādes) izmantošanai mācību procesā vispārējās izglītības iestādēs. Šāda plānveidīga, koordinēta, valsts finansēta un pieprasījumam atbilstoša mācību vizualizāciju veidošana ir labas prakses piemērs Nacionālā izglītības muzeja devumam sabiedrības izglītošanā un rada pamatu pozitīvas pieredzes pārņemšanai citās valstīs.

Summary

Preservation of the cultural heritage and life experience and values of previous generations is the responsibility undertaken by museums, nevertheless, the most essential function of these institutions is to inform the public and make the content of the authentic items stored in the archive collections available to the public. The direct didactic interpretation of the educational activity of museums has exhausted itself, therefore these cultural institutions should turn to more current methods of promotion of material and non-material heritage along with the tradition forms of activity. The purpose of the research is to establish and analyse the possibilities of museums in terms of public education, making use of the modern technologies. Methods: theoretical literature analysis, collaborative field research, case analysis.

The National Museum of Education of Bulgaria in Gabrovo is famous for its artefacts, which characterise the historical development of education in Bulgaria since the 9th century. Therefore this museum is unique in Europe. As a result of the digitization of the museum's collection it can offer extensive information opportunities and tools to the visitors and users of the museum. The museum regularly analyses the visitors' wishes and gained impressions, the potential improvements are discussed at various levels, following the novelties of theory and practice of museum work in Bulgaria and Europe. The visitors' feedback is analysed for the purpose of improving the standards of work. Although an identical tourism product is received, the visitors' opinions and impressions about the museum can differ, because people have individual experience in particular matters, different expectations and previous information about the particular museum and its exposition. The general impression about the National Museum of Education is strengthened by its location in the joint complex of buildings with the Vasil Aprilov Grammar School and the use of the visual profile of this education establishment in the museum's logo and other symbols (stamp, literature published by the museum, etc.). There are different forms of interpretation for the museum's artefacts and information, including by the use of ICT, provided to various target audiences (pupils, students, children, adult tourist groups, specialists of particular sectors, foreigners). Public involvement in the daily life of the museum is welcomed and planned: training placement and voluntary work of the students of V. Aprilov Grammar School, collaboration with the women's charity organisation, development of temporary exhibitions, when their unique collections are presented by the local citizens of Gabrovo, annual and historically significant celebrations and events for the people of Bulgaria in the museum, special certificates to the donors of authentic items and entries in the "Gold Book", regular meetings with journalists in order to inform the public about important events and invitations to visit the museum. The novelties of the museum are reflected in various interest groups of the social networking sites. All materials created by the museum, preparing events, planning expositions and exhibitions, are kept in the special scientific archive.

According to the legislative changes of 2016, the functions of the National Museum of Education are also expanded, and it becomes a special link of support in the education system of Bulgaria, developing the Centre for Study Visualisation. An innovative element of the museum's activity is the professional development and dissemination of study visualisation for the purpose of enriching the choice of teaching aids (education films, multimedia presentations, tables and schemes, exhibitions) for use in the study process at general education establishments. The development of such planned, coordinated, state financed and corresponding to the demand study visualisations is an example of good practice of the contribution of the National Museum of Education in public education and it creates bases for adopting the positive experience in other countries.

Literatūra un avoti

1. Burceva, R. (2015). Apmeklētājs Sāmu muzejā. 4. starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Māksla un mūzika kultūras diskursā” materiāli. Rēzekne. 17.-24. lpp.
2. Burceva, R. (2012). Radošas darbības vides pilnveide: tradicionālais un inovatīvais muzejpedagoģijā Latgales kultūrvēstures muzejā. *Radoša personība*. X sējums. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: RPIVA, 138.-145. lpp.
3. Christidou, D. (2014). The Educational Museum: Innovations and Technologies Transforming Museum Education. The Benaki Museum, Athens, 17 October 2013. *Journal of Conservation & Museum Studies*; Vol. 12, Issue 1, p. 1. Retrieved on 22.08.2016. <http://connection.ebscohost.com/c/proceedings/95057802/educational-museum-innovations-technologies-transforming-museum-education-benaki-museum-athens-17-october-2013>.
4. Борисова, С. (2008). *Музеите и маркетингът. Семиотичен подход*. Библиотека „Музеология 21“. Книга 3. София: Сдружение „Кръг Будител“.
5. Карагъзова, М. (2004). 30 години Национален музей на образованието. *Национален музей на образованието. Габрово. 30 години. Юбилейно издание*. Габрово.
6. Карагъзова, М. (2016). 1200 посетители повече в Музея на образованието. *100 Вести*. 28 юли 2016 г., бр. 168 (5825).
7. Кръстева, С. (2016). *Ела в моя музей: Очакват ни приключения!* София: Фондация „Моят музей“.
8. Кръстева, С. (2001). Управление и легитимност на съвременния музей. *Развитие и управление на Българските музеи в условията на преход към пазарна икономика*. София: Републикански научно-методически център по музеезнание.
9. Кръстева, С. (2003). *Студии по музеология*. Книга втора. София: Издателска агенция ФДК 235 с.
10. Кравченко, И. А. (2003). *Культурология*. 4-е изд. Москва: Академический Проект.
11. *Национален музей на образованието* (2016). Retrieved on 01.08.2016. <http://www.nmogabrovo.com/>.
12. Недков, С. (1998). *Музеи и музеология*. София.
13. *Правилник за устройството и дейността на Национален музей на образованието – гр. Габрово*. (2012). Издаден от Министерството на образованието и науката. Обн. ДВ, бр.15 от 17 януари 2012.
14. Прокопов, И. (2006). Предложения за добри практики в Българската музейна система и необходимостта от нов закон за културното наследство. *Правна уредба на културното наследство в България и в ЕС. Сравнителен анализ*. София.
15. Тихова, Н. (2016). Националният музей на образованието изграждат Център за учебни визуализации. *100 Вести*. 28 юли 2016 г., бр. 168 (5825).